

Položaj manjina u većinskim opštinama (16.02.2010)

Moderator: Dobar dan svima i dobrodošli u Medija centar u Čaglavici. Današnju debatu na temu „Položaj manjina u većinskim opštinama“ organizuje Medija centar uz podršku Kosovske fondacije za otvoreno društvo. Panelsisti današnje debate su Ronald Hugjemstra, šef jedinice za prava zajednica u Međunarodnoj civilnoj kancelariji, Raif Elezi, zamenik ministra lokalne samouprave, Numan Balić, šef poslaničke grupe za integracije u skupštini Kosova, Baškim Ibiši, izvršni direktor Centra za međunarodne integracije i Zoran Marinković, bivši predsednik Komiteta za zajednice u Vitini. Posebnu dobrodošlicu u ime Medija centra poželeda bih i dvojici poslanika Skupštine Kosova Dragiši Miriću i Vladimiru Todoroviću kao i Saši Đokiću, predsedniku Srpske demokratske stranke Kosova i Metohije. Kao što sam na početku rekla tema današnje debate je, Položaj manjina u većinskim opštinama i prvo bih reč dala Zoranu Marinkoviću, koji nam dolazi iz Vitine, opštine u kojoj su Srbi manjina, tako da bi nam njegovo izlaganje možda bilo najbolji uvod za ovu debatu. Gospodine Marinkoviću izvolite.

Zoran Marinković: Hteo bih da se zahvalim Medija centru što je organizovao ovakvu debatu u vezi položaja manjina u većinskim opštinama, jer znamo kako se sada svi bave samo severom Kosova, bave se decentralizacijom. Ali niko ne zna kako se osećaju manjine posle donošenja zakona o lokalnoj samoupravi gde se kaže da u svakoj opštini gde nema 10% manjinskih zajednica, manjinske zajednice ne mogu da imaju svog političkog predstavnika u opštini. Tako da je položaj manjina u većinskim opštinama, gde su većina Albanci, sada veoma težak zato što su do sada izgubile sve one opštinske institucije i organe koji su ih do sada podržavali, branili njihova prava i nastojali da manjinske zajednice opstanu u toj opštini. Na primer do sada smo imali lokalne kancelarije za zajednice, to je sada ukinuto. Imali smo potpredsednika opštine, i to je sada ukinuto. Takođe, sada nemamo ni potpredsednika u skupštini, nemamo ni delegata u skupštini. Do sada smo imali i jednog direktora departmana. Znači, sve smo to izgubili. Prema tome, po tom novom zakonu o lokalnoj samoupravi ostajemo bez političkog predstavnika, što će biti otežavajuća okolnost manjinskim zajednicama da opstanu. Dakle, u veoma smo teškoj situaciji, ali se nadamo da će kosovska Vlada i sam premijer Tači naći mogućnosti, neko kompromisno rešenje da manjinske zajednice imaju svog političkog predstavnika u opštini i na taj način omogućiti nam da opstanemo. U samom zakonu, ja mislim da je to član 54-61. zakon o lokalnoj samoupravi, koji kaže da manjinske zajednice moraju da imaju 10% da bi automatski dobile svog političkog predstavnika odnosno potpredsednika za zajednice. Međutim, nije nam jasno da li u tih 10% ulaze i oni koji su trenutno raseljeni, koji su u Srbiji, Crnoj Gori ili interno raseljeni. Drugo, ne možemo čvrsto na osnovu zakona da kažemo da li ima 10% ili nema, jer zvanično još nije izvršen popis stanovništva. Na ovaj način manjinske zajednice su dosta pod pritiskom, jer ako ne mogu da opstanu manjinske zajednice koje trenutno žive tu, šta ćemo reći da li će ovo da utiče na sam povratak. Ako mi ne možemo da opstanemo, kako će se osećati oni koji treba da se vrate. To utiče i na povratak. Za početak toliko. Hvala vam.

Moderator: Hvala gospodine Marinkoviću. Gospodine Baliću, izvolite imate reč.

Numan Balić: Nadam se i nastojaću da kažem nekoliko suštinskih reči. S obzirom da se ovim pitanjem bavim godinama i nalazim se u središtu događaja koja su vezana za prava nacionalnosti, ja bih to nazvao nacionalnosti, ljudi koji sebe smatraju nacionalnostima, koji su u malom broju i koji žive na Kosovu. To su uglavnom bili državotvorni narodi, nacionalnosti u nekadašnjoj Jugoslaviji, a sada su svedeni prema nekim formulacijama posebno. Ako se tiče Bošnjaka, Roma, Egipćana... traženo im je pravo ime. Najpre su bili „nealbanci“, pa su bili „nesrbi“ pa su bili „ostali“, pa je pronalazeno mnogo nekakvih formulacija, i sada su nađeni „minoriteti“, „nacionalne manjine“ itd. Mislim da „nacionalna manjina“ nije ustavna kategorija. U Ustavu Kosova i u zakonima Kosova ne spominju se manjine. Tako da od samog početka naslov ove konferencije treba biti drugačiji. I mi svi treba da imamo osećaj da kada govorimo o ovim pitanjima govorimo o narodima, nacijama, o ljudima koji su bili nekada, a i sada treba budu nešto. Takođe napominjem da ima pomaka, da ima znakova kretanja napred, da ima rešavanja mnogih pitanja, da su se mnoge stvari pokrenule, neke zakonima neke tokom primene zakona. Ali, uprkos svemu tome, na žalost, to su ljudi, građani, nacionalnosti, koji još uvek nisu ispunili svoja prava. Onda bih odgovornost ili krivicu za to, prvo, prebacio onima koji su do sada imali ključnu vlast do skoro, do pre dve godine. Odgovornost broj 1. je na međunarodnim predstavnicima. Odgovornost broj 2. je na Vladi Kosova, jer i ime kaže da je Vlada Kosova i da treba biti odgovorna za sve građane i sve nacije na Kosovu. I naravno, odgovornost nas, moje lično, moje zajednice, subjekata koje predstavljaju, predstavnika Srba, svih drugih zajednica, kosovskih Srba, i naravno Vlade u Beogradu, koja utiče ili nastoji da neke stvari rešava, ali mnoge opstruira i pravi pometnju. Ali moram da budem veoma jasan, prebacivati krivicu isključivo na Vladu u Beogradu je apsolutni defektizam, politička kratkovidnost i odbijanje sopstvene odgovornosti u ovom vrlo složenom pitanju. Da se vratimo na zakone. U vezi sa zakonima, koje je naš prijatelj gospodin Marinković spomenuo, time smo se dugo bavili. Imamo dva problema. Imamo zakone koji su napisani, od kojih su, ja to onako karikirano kažem – prepisani, neki su dobro prepisani, a neki su loše prepisani. Očigledno oni koji su to precrtavali sa interneta nisu dobro uradili, tako da imamo neka zakonska rešenja koja nisu dobra. Jedno od lošijih rešenja je pitanje isključivanja iz zakona mesta ureda za zajednice ili kancelarije za zajednice, koja su izbačena i zakonom o lokalnoj samoupravi i iz Ustava. Ako sam pogrešio ne zamerite mi, nisam legalista. Nama treba biti sve jasno i mora nam biti sve jasno. Pozivamo se na popise. Pa mi nismo imali popis od 1981. odnosno 1991. godine. tako da procene ko god da ih je pravio, međunarodnjaci ili neke naše nove institucije koje se bave tim procenama jednostavno nisu tačne. Mi ne znamo u kojoj opštini ima 10% a u kojoj nema 10%. U Peći je pre rata bilo muslimana, a sada Bošnjaka, Srba, Crnogoraca, Roma i ostalih, bilo je trećina 32-33%. Sada je naš šef opštine ovo pitanje stavio u sumnju i rekao, misleći na druge zajednice, „pa vas nema 10%“. Ko njemu daje pravo da on otpiše 20% ljudi. I nama uopšte nije nejasno, veoma nam je jasno. Građani Bošnjaci, Srbi, Crnogorci, Romi i Egipćani koji su iseljeni ili prognani sa Kosova, i koji u hiljadama žive u Luksemburgu, Švajcarskoj, Skandinaviji, u Srbiji, u Bosni i Hercegovini, niko se od njih nije odrekao kosovskog državljanstva. Oni su građani Kosova. 80% od njih nisu postali građani Luksemburga, Nemačke.... bilo čega. Oni su stanovnici Kosova. Ko ima pravo da otpiše te ljude? Ko je to sebi dao za pravo, da li je to stranac ili je naš da otpiše te ljude? Mi možemo uzeti kao apsolutni kriterijum podatke od

1981. i 1991. god. dok se ne obavi popis i dok se ne oceni šta sa tim ljudima. Dakle, ovo je osvrtnje na zakonske brojeve i zakone. A opet, da se vratim na ono što postoji na terenu. Problem je primena zakona. Kad su već napisani, mi imamo strahovite probleme u implementaciji zakona. Naravno, pominjem pozitivne pomake koji jesu napravljeni. U nekoliko zadnjih 2, 3, 4 godine bilo je izvesnih pomaka. I prethodna Vlada, posebno ova Vlada je davala neke znakove da hoće da rešavaju pitanja zajednica, obilazili su krajeve u kojima žive ovi ljudi, davali su znakove, pozivali su, ali je to sasvim nedovoljno. Vlada mora biti praktična i konkretna, ona mora biti veoma jasna. Moraju se promeniti sistemi budžetiranja u krajevima u kojima žive ove zajednice. Mora se povećati budžet kojim raspolaže ministarstvo za zajednice, koje se mora, konačno, depersonalizirati i deklinizirati. U njemu se moraju smestiti ljudi koji su iz svih zajednica, koji će raditi za Vladu Kosova, koji će raditi za Rome, za Egipćane, za Srbe, za Grke, za Bugare, za Bošnjake, za sve koji žive ovde na Kosovu, i biti ministarstvo koje će davati za ovaj narod. I naravno, mora se povećati budžet koji će se ulagati u područja u kojima živi ove zajednice. Naši su ljudi strahovito nazapošljeni, ogroman broj građana je na iseljeni program. Mi imamo onaj subjektivni sindrom, koji postoji kod naših građana, kod mojih ljudi, koji kažu „Nema života na Kosovu. Mi se nemamo gde vratiti. Šta ćemo mi na Kosovu? Ko će tamo da živi sa Šiptarima?...“. Hoću da kažem da je ovo kao živac kod zuba, i kad zubar pacijentu takne živac zuba a pacijent skače iz stolice.

Postoje subjektivne odgovornosti, postoje objektivne odgovornosti. Na nama, na zajednicama, na političkim predstavnicima je da uverimo te ljude tu. Ali na Vladi Kosova je, koja je glavna i odgovorna, da im da poslove, da uloži u njene krajeve, da reši mnoga pitanja. Na kraju ću reći podatke koji se tiču ove dve stvari. Na žalost, najveći broj formulacija koje sam spomenuo za sprovođenje zakona i koja se tiču ostvarivanja prava iz oblasti zapošljavanja, ulaganja, razvoja sredina, razvijanje administracije na svim jezicima, davanje lične dokumentacije, izradu ličnih karata, bezbroj primera kojima smo se bavili u parlamentu, komisiji za prava i interese prava zajednica, pokazuju jasno da imaju značajno zaostajanje u odnosu na moguće, na mogućnost davanja prava ljudima da imaju dokumentaciju, da dobiju papire, da dobiju poslove, da su ravnopravno zastupljeni u opštinskim, javnim službama, policiji i sudovima, vladi, parlamentu, na svim mestima. Te prema tome, definitivno ne važe priče o pozitivnoj diskriminaciji. Ako Romi imaju Hadzimerdzu u parlamentu, i da oni time treba da igraju i da pevaju. Oprostite, ali mi treba da rešimo problem 50.000 Roma, Egipćana i Aškalija na Kosovu, a ne jednoga Hadzije, ili ako je Numan u parlamentu, onda je time rešen problem Bošnjaka, Gorana itd. I drugo, u Peći je ovih dana po drugi put prekršen zakon o lokalnoj samoupravi. Prema zakonu o lokalnoj samoupravi gradonačelnik ili predsednik skupštine je imao obavezu da pozove na glasanje. Gradonačelnik, gospodin Beriša je trebao na prvoj sednici skupštine da pozove na glasanje za zamenika gradonačelnika iz drugih zajednica. Po zakonu, za zamenika gradonačelnika iz redova drugih zajednica moraju glasati većina predstavnika tih zajednica. On je prekršio zakon, jednostavno je aklamacijom to usvojio, i to se sve prećutalo. Mi smo reagovali i tražili smo da se glasa. Onda je on uvideo da je pogrešio, da je prekršio zakon, pa je na prošloj sednici, juče, ponovo pokušao to da ispravi, ali je ponovo prekršio zakon. Obavljeno je glasanje, ali tokom glasanja je bilo očigledno da je jedan od četiri predstavnika manjinskih zajednica glasao za hir ili za volju gradonačelnika, a druga dvojica su glasala protiv predloga. Rezultat glasanja je 2:2. Skupština je proglasila da je usvojen predlog gradonačelnika, iako zakon kaže - za

zamenika gradonačelnika iz redova drugih zajednica mora glasati većina. Znači od četvorice prisutnih moralo je glasati tri. Bilo je 2:2, zamenik nije izabran. Međutim, gradonačelnik je sebi dao za pravo da kaže da je, eto, on koristio autoritet gradonačelnika i da je njegov glas odlučujući. Pa, ne može biti odlučujući glas ničiji, i ne može ničiji glas biti iznad zakona.

Baškim Ibiši: Hvala na pozivu, gospodi iz Medija centra. Ja ću da se nadovežem na temu gospodina Marinkovića i gospodina Balića, za koje imam uvažavanje i uvažavam ih, jer želimo da razgovaramo o svim zajednicama, bez razlike gde se nalaze i gde su. Oslanjajući se na Ustav Kosova i na zakone koji se tiču ove stvari, ono što sam hteo da kažem je da se apsolutno slažem da Ustav kao Ustav, kao najveći normativni akt Kosova, govori o narodima Kosova, nema tu reč „manjina“.

Rekao bih da zakon o odbrani njihovih pripadnika, iako je usvojeno od samog parlamenta u tom konceptu i u kontekstu plana Ahtisarija, ne vidi se nigde kako se zakon i taj plan sprovodi. I to je jedan segmenat, gde se radi o predstavnicima i predstavljanju drugih identiteta, kao i funkcionisanju saveta za zajednice, koja je kao konsultativna grupa za predsednika Kosova. Što se tiče pitanja, gde se radi o predstavljanju zajednica želim da kažem da glavni elemenat u svemu ovome, ako govorimo o zakonu i sprovođenju zakona i drugim organima, zakon o decentralizaciji je glavni zakon u opštinama gde je protekla decentralizacija, govorim o tome gde su zajednice u manjini. Jedina praksa do sada, jedina adresa do sada, gde su zajednice imale mogućnost do sada da razgovaraju i da imaju kancelariju, bili su zvaničnici za zajednice u opštinama i zvaničnici za povratak. Po nekim analizama koje smo učinili, do sada, činjenice su da zakon o decentralizaciji još uvek nije sproveden u celini. Treba naći načina za rekonstrukciju ovih kancelarija i zvaničnika za zajednice i za povratak. Da li da bude rekonstrukcija, da ove dve osobe budu harmonizovane, tako da mogu da budu kao jedna kancelarija. Treba se naći i zakon o svemu tome, da imamo bazu zakona, i da budu apsolutno identični, kao direktor za obrazovanje, direktor za zdravstvo, za sport i kulturu. Kada kažem to, uglavnom se radi i o nacrtu budžeta, jer opštinske kancelarije za zajednice do sada u praksi koje postoje po opštinama, gde je bila decentralizacija nemaju operativni budžet, imaju samo za plate i za neke druge minimalne stvari.

Kažem to imajući za cilj, i bili ste svedoci da je prošle nedelje komesar za ljudska prava Saveta Evrope, bio zvanično u poseti na Kosovu. I u okviru te posete imao je izjave za kamp u Mitrovici, za koji kaže da je to žalosno, kako je u Osterode u Česminom lugu, i nazvao je te kampove kao sramota. I po indikacijama koje postoje, to bi bio prioritet nad prioritetima da relokacija tih ljudi mora biti u južnom delu, i da se mora naći za to rešenje, i da to bude održivo rešenje. Prema analizama i činjenicama koje imamo, u planu koji postoji, u srednjem planu treba da se razgovara na toj temi. Ali u opštinskim budžetima, u opštini Mitrovica npr. nema ništa. Institucionalni budžet koji postoji, vezano s tim, ministarstvo zdravlja ili drugih ministarstva koja su povezana sa ovakvim stvarima nemaju nikakvih budžeta. Drugo pitanje, koje treba da kažem na kraju i da potenciram to, pozivajući se na odgovornost opština a što je problem u više navrata eskiviran, je nasilni povratak. Postoji jedan veliki broj ljudi manjina koji su zbog situacije koja je na Kosovu, oni su bili morali da odu sa Kosova. I šta se dešava sada. Ovi ljudi su žrtva određenih politika, gde se radi o liberalizaciji viza i ponudi Kosovu da bude deo Evropske unije. Kosovo će, da bi bilo deo belog šengena Evropske unije, biti obavezno

da potpiše sporazum za povratak, nasilni povratak ljudi. Ministarstva i resori koji imaju veze sa tim apsolutno zatvaraju oči pred ovim aktom. Imamo posla koja treba nasilno da se vrate iz drugih zemalja, nemaju egzistencijalnih uslova za to. Ja bih završio sa time. Izvolite postavite pitanja.

Raif Elezi: Hvala. Jedan veliki pozdrav za sve, za poslanike u skupštini Kosova, za prisutne medije i jedna zahvalnost za poziv za učešće na današnjoj debati. Ja sam Raif Elezi, zamenik sam ministra u ministarstvu za administraciju lokalne samouprave i dolazim iz bošnjačke zajednice. Ovde se nekako nametnula tema sama po sebi, zakon sam po sebi i implementacija zakona u praksi. Zarad istine, moram reći da je zakon o lokalnoj samoupravi jedan od bazičnih zakona za lokalnu samoupravu, i on je potpisan od strane predsednika Kosova 20-og februara 2008. a počeo je sa svojom implementacijom donošenjem Ustava Kosova 15-og juna 2008. god. Zakon je baziran na evropskoj karti o evropskoj samoupravi, koja daje potpunu autonomiju opštinama za njihovo unutrašnje ustrojstvo. Jedan od zakona je i iz paketa gospodina Ahtisarija, ja moram reći da su za njega glasali 119 poslanika u parlamentu Kosova, od toga najmanje 24 poslanika iz manjinskih zajednica. Ne želim da nekome namećem nešto, želim da kažem da je zakon donešen po ad hok proceduri, to mogu potvrditi poslanici prisutni na današnjoj debati, i on je usvojen takav kakav je. Sa implementacijom se počelo, kao što sam rekao, juna 2008., i po zakonu opštine su bile dužne da izvrše svoju unutrašnju reorganizaciju, odnosno, morali su da naprave promenu svog statuta. Ministarstvo za administraciju lokalne uprave ima u svojoj nadležnosti nadgledanje primene zakona. Mogu slobodno reći tokom 2008. godine je na neki način, uslovno da kažem, progledalo kroz prste opštinskim strukturama, zato što su u kratkom vremenskom roku od Uredbe od UNMIK-a 2000/45 preko uredbe 2007/ 30 morale da implementiraju zakon. Kao što je gospodin Marinković naveo, međutim nije to u potpunosti tako, zakon predviđa nekoliko nivoa, odnosno nekoliko mehanizma za promovisanje i zaštitu prava zajednice, počev od komiteta za zajednice, koji je po meni, bez obzira na mesto zamenika predsednika za zajednice ili zamenika predsedavajućeg skupštine, pošto dolazim iz redova manjinske zajednice, mislim da je komitet za zajednice onaj filter, u pravom smislu reći treba da filtrira sve odluke opštinske skupštine. Zatim imamo, kao što je spomenuto, kako zakon nalaže, u opštinama gde 10% stanovništva čine pripadnici manjinskih zajednica, imamo poziciju zamenika predsedavajućeg za zajednice, koji pored toga što je član opštinske skupštine ima takvu moć, da se suprotstavi na akt opštinske skupštine ako je u suprotnosti sa pravima i interesima zajednica. Čak i da takav akt pošalje i na vrhovni sud Kosova. I ponovo imamo zamenika gradonačelnika za zajednice. Mehanizam izbora je gospodin Balić objasnio, samo nije rekao da za izbor zamenika gradonačelnika za zajednice glasaju svi prisutni poslanici i dva uslova treba da se ispune: da ima većinu svih prisutnih i da ima većinu od manjina. I na kraju imamo kancelariju za zajednice, kancelarija o kojoj se u poslednje 2 godine toliko govori i raspravlja na mnogim skupovima. Zakon nije predvideo postojanje bilo kog direktorijata, pa ni kancelarije za zajednice, jer smatra da je to direktni uticaj na unutrašnju strukturu opština. Međutim, odmah nakon početka primene aplikacije zakona o lokalnoj samoupravi, videlo se da je pitanje kancelarija ostalo nekako da lebdi u vazduhu i ministarstvo u saradnji sa OSCE, sa ICO radilo na tom problemu i kao rezultat toga imamo potpisano pismo od strane ministra za lokalnu samoupravu, gospodina Feratija, koji na neki način, pošto ministarstvo nema prava da

naredi opštinama, na neki način je sugerisalo opštinama da takav oblik predstavljanja manjinske zajednice postoji, i on do dana današnjeg postoji. I ono što je još interesantnije, pošto i dalje ne postoji zakonsko rešenje za postojanje tih kancelarija, u toku je jedan rad između ministarstva za lokalnu samoupravu, ICO-a, kancelarije premijera i još nekoliko relevantnih subjekata i ideja je da se na nivou Vlade donese jedna uredba koja će regulisati pravni statut kancelarije manjinskih zajednica i mislim da će dati zakonsku bazu za postojanje. Što se tiče samog ministarstva, ministarstvo pokušava da izvrši tj. radi svoju zakonsku nadležnost. Što se tiče opštine Peć, koju spominje gospodin Balić, ministarstvo za lokalnu administraciju ima ulogu da monitoriše rad svake sednice opštinskih skupština, između ostalog. Takođe, je monitorisalo i prvu ili drugu sednicu opštinske skupštine u Peći, kada je na jedan nezakonit način, izabran zamenik gradonačelnika za zajednice, ministarstvo je reagovalo, i verovatno će nakon izveštaja sa ove druge sednice, ministarstvo opet reagovati zvaničnim aktom odnosno zvaničnim dopisom opštinskim organima vlasti u Peći. Ne znam da li sam obuhvatio sve ali za sada toliko. Hvala.

Ronald Hugjemstra: Hvala na mogućnosti da razgovaram o statusu manjina u većinskim opštinama. Uopšteno govoreći, možemo primetiti da su manjine dobile i imaju određene garancije za učešće u opštinskim organima. Garancije su navedene u zakonu o lokalnoj samoupravi kao i u različitim drugim delovima zakonodavstva. Ukoliko prođemo kroz razne mehanizme, koji postoje na opštinskom nivou vidimo da imamo zamenika za gradonačelnika za zajednice, koji ima vlast da daje savete gradonačelniku, da savetuje po pitanjima u vezi sa manjinskim zajednicama. Imamo zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice, koji je veoma značajna figura, jer on ima broj značajnih ovlašćenja da opovrgne odluke skupštinske opštinske administracije. Pogotovu on ima jedinstveno ovlašćenje da tu žalbu uputi direktno Ustavnom sudu kada je u pitanju kršenje prava, koje se odnose na zajednice. Unutar skupštine imate odbor za zajednice sa kojim ste takođe upoznati, kao i zastupljenost u odborima za politiku i finansije. Opštinska kancelarija za zajednice o kojima su prethodni panelisti govorili, tačno je da su one bez formalne zakonske osnove, međutim, to se povezuje sa pitanjem koje ICO smatra veoma važnim. Svaka opština ima sopstvenu konfiguraciju većinske i manjinske zajednice, i važno je da svaka opština identifikuje odgovarajuće rešenje koje bi garantovalo svim zajednicama prava u toj opštini. Kao takvu, činjenica da ne postoji definicija opštinske kancelarije za zajednice u opštinama, ne znači da ne postoji razlog za njihovo postojanje. Postoji dovoljna zakonska osnova u zakonu o lokalnoj samoupravi i mi trenutno radimo sa raznim agencijama Vlade na uspostavljanju jasnije pravne zakonske osnove za to pitanje. Na opštinskom nivou, takođe, mnoga druga tela postoje koja su uključena u prava zajednica, kao što su opštinska veća za bezbednost i opštinske radne grupe za povratak. I na centralnom nivou imate organe koji utiču na zaštitu prava manjina na lokalnom nivou, i mogu samo pomenuti odbor za prava interesa zajednica u skupštini, kancelarija za pitanja zajednica pri kabinetu premijera, savetodavno veće zajednice i naravno ministarstvo za zajednice i povratak. Tačno je da se više može učiniti da bi se osiguralo efektivno sprovođenje zakona o pravima i interesima zajednica, i npr. na sprovođenju zakona o upotrebi jezika. Ali to je proces i mi smo uvereni da će taj proces dovesti do efikasnih rezultata. Hvala vam.

Moderator: Hvala vam puno na izlaganjima. Ima li neko od vas repliku ili neki komentar. Gospodin Marinković se javio za reč. Izvolite.

Zoran Marinković: Hoću da kažem, da je veoma lepo slušati ono što se teorijski priča kakav je zakon i ono što se sprovodi u praksi. Kao prvo, želeo bih da kažem da zadnjom uredbom UNMIK-a 2007/30 predviđa se potpredsednik za zajednice i kancelarije za zajednice. Takođe, izdat je priručnik OSCE-a još novembra 2007. kako se preporučuje opštinama treba da urade svoje statute, gde se predviđaju lokalne kancelarije i potpredsednik za zajednice. Na žalost, u većini opština nemamo 10% manjina, nego je sve ispod 10%, i to je problem, jer će u većini opština na Kosovu ostati bez svih ovih institucija koje se tiču zajednice. Postoji komitet za zajednice, međutim, od strane opštinskih vlasti, od strane skupštine i od strane opštinske administracije komitet za zajednice je uvek marginalizovan, i nikada do sada nije mogao da profunkcioniše u svojoj pravoj meri. Prvo, komitet za zajednice se osniva kao zadnja stvar koja se osniva u opštini od političkih tela. Dešava se, da se uopšte ne osniva u nekim opštinama. Komitet za zajednice uvek ima problema.

Moderator: Sada ćemo preći na pitanja novinara. Izvolite.

Marijana Simić – Radio KIM: Ja imam pitanje za gospodina iz ICO-a. Da li imate informaciju ili plan da li će u novoformiranim srpskim opštinama biti otvorene kancelarije za manjinske zajednice? Kako je to regulisano i kako je to uopšte predviđeno nekim vašim planom? I za gospodina iz ministarstva za lokalnu samoupravu: kakvi su vaši poslednji kontakti sa novom opštinom Gračanica, na kom sad planu radite sa njima?

Ronald Hugjemstra: Naš stav je da sve opštine na Kosovu treba da ulažu odgovarajuće napore da osiguraju zaštitu prava nevećinskih zajednica koje žive u toj opštini. Kao takva, osnovna pravila i principi koji se primenjuju na sve ostale opštine na Kosovu, takođe se primenjuju za nove decentralizovane opštine do određene mere da one imaju odgovarajuće nivoe nesrpske zajednice, koje žive na toj teritoriji, na teritoriji te opštine. U radu, koji se odvija na razvoju snažne osnove za postojanje kancelarije za zajednice to bi takođe bilo odrađeno. Ali mi ohrabrujemo opštine da to uzmu u obzir činjenicom da postoje dešavanja, u toj oblasti i da oni imaju odgovornost prema svim zajednicama koje žive u opštini.

Raif Elezi: Kao što se zna, ministarstvo za administraciju lokalne samouprave zajedno sa ICO-om bilo je zaduženo uglavnom za proces decentralizacije, odnosno u okviru procesa decentralizacije stvaranju novih opština. Ja bih pitanje proširio, ne samo na opštinu Gračanica, ako ne smeta, nego i na opštinu Klokot i Ranilug, pošto za nas u ministarstvu ne postoji razlika između te tri opštine. Većina prisutnih zna da su posle novembarskih izbora stvoreni uslovi za konstituisanje novih opštinskih organa vlasti i ministarstvo pruža svakodnevnu podršku, kako u savetodavnom smislu tako i u praktičnom smislu. Ono na čemu trenutno radimo i što je najvažnije, jeste priprema dokumentacija za izgradnju novih opštinskih zgrada. Ne znam da li su prisutni upoznati, ali u saradnji sa Evropskom komisijom donešena je odluka da se za sve tri nove opštine dodeli po 700.000 eura za izgradnju opštinskih zgrada. Radimo na pružanju raznih savetodavnih

pomoći i na svemu onome u čemu novoizabrani predsednici opština misle da imaju potrebe za našu asistenciju. U svakodnevnom smo kontaktu sa opštinskim strukturama vlasti, i najmanje jednom nedeljno jedan predstavnik ministarstva sa višeg nivoa, mislim iz kabineta ministarstva, je u posetama ovim novim opštinama.

Dragiša Mirić: Dobar dan svima. Pozdrav novinarima, pozdrav predsedavajućem. Imam pitanje za zamenika ministra za lokalnu samoupravu. Kao što znamo pre rata je bilo 220.000 Srba na Kosovu. Ovim zakonom raseljenih Srba nema ovde. Šta ćemo da radimo sa raseljenim licima?

Raif Elezi: Mislim da pitanje nije upućeno na pravu adresu. Sa tim problemima se uglavnom bavi ministarstvo za zajednice i povratak, a ministarstvo za lokalnu samoupravu, pošto sam rekao da ja dolazim iz manjinske zajednice, je u čestim kontaktima i pruža podršku u svakom pogledu onoliko koliko ministarstvo za zajednice i povratak traži od nas. Ono što znam, gde uzimam aktivno učešće, u toku je proces dva velika projekta po pitanju povratka. Proces povratka i reintegracije 1 i 2. Prvi vodi UNDP, drugi vodi Danski savez za izbeglice. Finansiraju Evropska komisija i Vlada Kosova i nadam se da će se taj proces do negde aprila 2010 god. završiti. I na mnogo većim skupovima, na kojima su uzeli učešće najviši predstavnici vlasti na Kosovu, upućen je apel svim ljudima da slobodno izraze svoju volju za povratak. Normalno, svaki povratak je povezan sa materijalnim izdvajanjima, i u okviru budžeta koji Vlada Kosova ima, zajedno sa Evropskom kancelarijom i svim donatorima, radi se na tome onoliko koliko su u mogućnosti, finansijske mogućnosti pre svega.

Mirjana Marinković – Medija centar: Pitanje za gospodina Balića. Rekli ste da je jedna od bitnih stavki popis. Kada bi se manjine odazvale popisu stanovništva, koje vrši kosovska vlada da li bi to poboljšalo njihovu situaciju u lokalnoj samoupravi i koliko bi poboljšalo?

Numan Balić: Ovo je jedno od važnih pitanja kojim se bave i kosovske i međunarodne institucije, a prate ga naravno i predstavnici Srbije, kosovskih Srba i predstavnici Srba, Bošnjaka i svih zajednica koji žive na Kosovu. Svima nama je stalo da se konačno stane na kraj svim tim manipulacijama i da se ovo pitanje reši. S obzirom da su očigledno prisutne spekulacije vezane za broj i osporavanja, koje mogu dobiti zajednice vezano za mogući broj stanovnika. Ovde sam prinuđen da kažem jednu vrlo važnu činjenicu a koja se tiče, takođe, i međunarodne kancelarije, odnosno, ureda ICO-a, vezano za jednu opštinu na Kosovu, gde sam se direktno obratio njima, a sa aspekta broja stanovnika. Pre prošle godine opština Istok je osporila pravo izbora za zamenika gradonačelnika za zajednice, navodno zato što tamo nema 10% stanovnika iz drugih zajednica. Pre rata je bilo blizu 23%, znači blizu ¼, najveći broj ljudi iz opštine Istok, ovako su po broju: Srbi, Crnogorci, Bošnjaci, Romi, Egipćani. Oni su iseljeni ili prognani van Kosova, a od onih koji su iseljeni ili prognani van Kosova najveći broj od njih i dalje imaju svoje imanje i svoje kuće, posebno u seoskim područjima Banja, Dobruša... sve do Osojana i sela bez obzira da li su bošnjačka, romska ili srpska, bilo koja. Mi apelujemo u ovom slučaju da se obavi popis, koji bi pomogao u rešavanju ovih stvari. Ne, da se spekulira sa brojem ili da se koriste vrlo sumnjive procene, ja moram reći ispolitizirane procene, koje na žalost

mnogi službenici i mnogi službeničići rade po opštinama, pa oni predviđaju koliko to sada ima Srba, Bošnjaka, Goranaca itd. Pa nam kažu da ima 3,8% ili 4,1%, a nas je pre rata bilo 10 ili 11%, i svi imaju svoje kuće i svoja imanja. Pravi odgovor na sve ovo, bio bi samo jedan dobar dogovor kosovskih vlasti, vlasti u Beogradu koji su zainteresovana strana, međunarodnih posrednika koji bi na pravi način reagovali, a ne kao prošle godine u slučaju Istok, kada sam ja predao pismo kancelariji ICO i tražio sastanak sa gospodinom Fejtom, oko tog pitanja, i nije ga bilo, niko to nije tretirao uopšte. Vas nema i gotova stvar. Dakle, pravi popis koji bi rešio ovo pitanje i koji bi omogućio onima, mojim zemljacima koji su u Luksemburgu, u Švedskoj, u Švajcarskoj, bilo gde, njihove su kuće tamo, njihovi su roditelji tamo, oni nisu dobili državljanstva, oni su stanovnici Kosova. Pružiti mogućnost tim ljudima, da se u Sandzaku, u Srbiji i Crnoj Gori, u Bosni, i zemljama zapadne Evrope, svi upišu upišu kao građani Kosova. Za to je potreban veliki trud, za to je potrebno učešće nas zajednica. Međutim, ključni problem ovde je što odlučuje Vlada u Prištini, savetuju je ili pritiskaju ovi naši međunarodni prijatelji, Vlada u Beogradu, takođe rešava stvari ili vrši glavne poteze u šahu, a zaobilaze se manjim delom, ali ponekad i većim delom kosovski Srbi, a gotovo potpuno predstavnici Bošnjaka, Roma, Egipćana i Aškalija, koji su nekad vrlo često izostavljeni iz ključnih pitanja, koji se tiču njihovog identifikovanja, popisa i zakonskog rešavanja ovih stvari, ili izostavljanje iz zakona. Još jedna važna stvar oko zakona o samoupravi i zakona iz Ahtisarijevog paketa, koga ja naravno ne bih nazvao gospodinom jer nije gospodin. Dakle, zakoni iz tog famoznog paketa, doneti su ne kroz zdravu i pravu skupštinsku proceduru, nego su kriveni od poslanika. Nijedan poslanik nije imao pravo ni da zucne, nego su navodno formirali komisiju ad hok, jer je gurnuo neko izvana i ovi naši, pa su to za mesec ili dva izglasali 20 ili 30 zakona u paketu. Ja sam predložio, da u zakonu o lokalnoj samoupravi, da se pored postojećih opština koje su donete – 6 za Srbe, 2 za Albance i 1 za Turke, da se uvrste još 3 opštine – 2 za Bošnjake Vitimirice i Rečane i 1 za Bošnjake i Gorance u Dragašu. To niko nije razmatrao, te naše zahteve. Ovo je pitanje i za Vladu i za ministarstvo i za javnost: Šta je sa zahtevima Bošnjaka i Goranaca već 4 godine za ove 4 opštine, koje je upućeno na sve adrese, i u Prištini i u Briselu i svuda? Mi i dalje nemamo odgovora, da li su te opštine odobrene ili nisu odobrene. Ako nam i ne daju neka nam onda kažu „ne damo“, da znamo. Hvala.

Novinar: Pošto, danas govorimo o položaju manjina, odnosno, ostalih zajednica Srba, Bošnjaka, Turaka u opštinama u kojima su u manjini, interesuje me kakva je situacija sa upotrebom njihovog jezika, ima li tu problema? Pitanje za gospodina Balića, prvenstveno za Marinkovića.

Zoran Marinković: Ja sam u dva saziva bio predsednik Komiteta za zajednicu opštine Vitina, a jedan od zadataka za komitet za zajednice je da proverava kako se poštuje upotreba službenog jezika i pisma manjinskih zajednica. Mogu da vam kažem da je to veoma loše. Zašto? Zato što sami radnici manjinskih zajednica, koji rade u npr. samoj opštini, koriste interna dokumenta koja kruže između jednog do drugog radnika, između jednog do drugog departmana, znači, sva su na albanskom jeziku. Takođe, službena dokumenta koja dolaze iz centralnog nivoa za radnike, za opštinsku administraciju, takođe su samo na albanskom jeziku. Veoma je veliki problem poštovanje dve ličnosti, u smislu naziva ulica. Ako imate tablu, gde piše: strit, ruga, ulica, pa ispod ulice ide naziv

ulice na albanskom, npr. "fljakaj janarit". To bi u prevodu značilo "januarska vatra". Mi smo svesni toga da ime ne može da se prevede, ime je jedno za sve jezike, ali ako je naziv "fljakaj janarit" na albanskom, isto treba da bude napisano i "januarska vatra". Isto tako i "UÇK", na srpskom bi bilo u prevodu "OVK". To su kozmetičke promene. Takođe, na opštinskim tablama na ulazu postoji naziv na albanskom i srpskom, ali kad uđete unutra nazivi službenika na vratima na srpskom uopšte ne postoje. To bi značilo da postoji problem.

Numan Balić: Samo još nekoliko rečenica, s obzirom da da je ovo obimno pitanje, ima dosta podataka. Centralni organi uprave – Vlada i ministarstva, uglavnom, poštuju uredbe o zakonima, prevođenja, administracija, prepiska i sve ostalo. Ima nedostaka kod prevoda, ali uglavnom je dobro. U opštinama ima pomaka i situacija je bolja, ali nije dovoljno dobra, vezano za dokumentaciju, koju dobijaju pacijenti u bolnicama, u javnim službama, zdravstvenim ustanovama. Ima pomaka i dobrih stvari, vezano za dokumentaciju od PTK, KEK i nekih drugih javnih službi, ali zato ima jako nedostataka od nekih socijalnih ustanova, razna rešenja o socijalnim primanjima, potom rešenja u obrazovnim ustanovama... I dalje ima problema što mnogi građani nisu u stanju da dobiju dokumentaciju, rešenja, odluke, kazne, bilo što na svom jeziku. Npr. vrlo često čovek dobije rešenje o zatvorskoj kazni, a dobio ga je na jeziku koji ne razume, a treba da ode u zatvor. Znate, to nije nimalo prijatno. Da ne zaboravim - lična dokumentacija. Lične karte i dokumentacija, koje su do skora vađene u Peći i Prizrenu, u onim zajednicama gde žive i druge zajednice: Bošnjaci, Turci i ostali, bilo je strahovitih problema oko pisanja njihovih imena, oko pisanja po turskom pravopisu u opštini Prizren, po izradi drugih dokumentacija za Bošnjake. Potom, regulisanje prava državljanstva, sa aspekta administrativne primene u Peći i Istoku, gde su morali da plaćaju ljudi, koji tamo žive već pedeset godina, takse za naturalizovano državljanstvo. Bilo je mnogo primera, ali ovo sam pokušao da vam zgusnem, odgovor oko mogućih pomaka ali i dalje, velikih nedostataka u ovoj oblasti.

Baškim Ibiši: Što se tiče primene određenih zakona i ono što je prethodni sagovornik gospodin Balić pomenuo, ja bih samo želeo da pomenem jednu činjenicu, vezano za zajednicu Roma u opštini Prizren. Oni ispunjuju zakonsku normu da dobiju određenu dokumentaciju na njihovom maternjem jeziku. Na nivou Kosova postoje zajednice koje ne razumeju albanski, odnosno srpski, a činjenica je ta, da se zakon nad njima ne primenjuje. Veoma je bitno da se naznači još jedna druga činjenica, koja je vezana za obrazovanje svih zajednica, bez razlika na njihov maternji jezik. Jeste, da postoji Ustav, jeste, da postoji zakon o osnovnom obrazovanju. Uskoro ćemo imati i zakon o obaveznom obrazovanju u srednjim školama, međutim, što se tiče srpske zajednice, barem, koliko sam ja upućen, ne postoji plan i program. I za romske zajednice, ista ta stvar znači. S jedne strane, postoji velika određena doza rezervi, oko toga, s jedne strane, da ljudi ne mogu da kultiviraju svoj jezik, a s druge strane, da uopšte ne razumeju većinski jezik. To je taj paradoks.

Raif Elezi: Ako dozvolite, ja bih da se uključim na temu službena upotreba jezika. Mislim da i Ustavom, postoji zakon o upotrebi jezika, a uz to postoji i sekundarni podzakonski akt administrativnog upustva o upotrebi jezika, da su na izuzetno dobar

način data ta rešenja o upotrebi službenog jezika. Ono što su gospodin Balić, Marinković i Baškim rekli, ja se slažem sa tim, i mislim da je odgovornost na svim političkim predstavnicima, pre svega iz zajednice koja živi na teritoriji jedne opštine, zatim na civilnom sektoru da ovo pitanje stalno protokuliše i podiže na veći nivo. Ja lično, sada govorim kao pripadnik manjinske zajednice, svakodnevno u kontaktu sa pripadnicama moje manjinske zajednice, da na jedan kulturni način ne prihvataju dokumenta koja nisu na njihovom maternjem jeziku, s obzirom da je u Prizrenu pored albanskog i srpskog i bošnjački, kao i turski, zvanični jezik opštine Prizren. Hoću ponovo da potenciram, sigurno je da postoje problemi u službenoj upotrebi jezika, ali moramo nekad biti i objektivni i deo krivice snositi na sebe. Možemo da vratimo dokument bez vike, uz objašnjenje da ne razumemo taj jezik i da to nije na našem jeziku.

Moderator: Pošto nema više pitanja od strane novinara da li neko od panelista na kraju želi nešto da kaže, da doda?

Numan Balić: Ja bih rekao neke činjenice koje su bitne i postavlja se pitanje, ključno pitanje - šta u slučaju ne sprovođenja zakona, i kolika je odgovornost pripadnika građana tih zajednica i njihovih predstavnika, koje je spomenuo gospodin Elezi? Imam jednu činjenicu koja kaže: Nakon, što je gospodin gradonačelnik Beriša u Peći prekršio zakon, a pre toga sam ga lično upozorio da to ne radi, on je ipak to uradio. I nakon toga što se to desilo, zamenik predsednika skupštine, koji, kako reče naš kolega međunarodni predstavnik, ima pravo da obavesti Ustavni sud, ali je pitanje kada će taj sud reagovati i kako će presuditi? I kako će se ta njegova žalba razmatrati i da li će se ikad razmatrati? I koliko je stotina i hiljada žalbi koje su napisane, i koje su ili loše tretirane ili nisu nikad vraćene. To je jedno. A drugo, naš zamenik predsednika skupštine, gospodin Međedović, u dogovoru sa nama, predstavio javnosti kako je prekršen zakon i šta se desilo. Nakon toga su mu došli izaslanici od gradonačelnika, molim, novinare, da ovo spomenu, jer treba da se taj gradonačelnik malo razmisli. Pa su ga ti izaslanici prijateljski upozoravali, da pazi šta radi, jer će da izgubi posao. Zamislite, gospodine međunarodni predstavnice, zamenik predsednika skupštine koji je dobio glasove od naroda i putem tih glasova, njemu preti prvi čovek opštine da će izgubiti posao. Na kojoj to zemlji planeti još ima? Dakle, nije dovoljno da naši građani budu kulturni, pa da kažu - molim vas lepo nemojte da nam kršite zakone. A ovi ovamo šalju izaslanike i kažu "ako tako nastaviš izgubićeš posao". Ovo smatram veoma važnim, i ja sam rekao da poruče gradonačelniku, da kada pošalje opet takve ljude, da zna, da će mu doći tamo ne, 5, nego 500 ljudi, da mu kažu šta misle. Prema tome, između propisanih zakona i načina za njihovo ispravljanje postoji jedan trnovit i težak put. I inače, komiteti koji su ovde spominjani i sve te, moram to reći, zakonske trice i kućine, koje je neko izmislio, odbori za prava i interese zajednice. Pa, ko još živi od odbora i komiteta za zajednice, i ko, još vodi traga o nekakvom komitetu za bezbednost, a ljudi se ubijaju u sred podneva. I, ko još vodi računa o mnogim telima koja su formirana, pa i o našem komitetu za zajednice, gde smo mi 100 žalbi dostavili, i nije nas udostojio ni predsednik skupštine, ni glavonje u skupštini i Vladi, da dođu da razgovaraju sa nama. Pa, molim vas lepo, nemojte pričati ljudima koji mnogo znaju, o onome što vi ne znate. Hvala.

Moderator: Ovim bismo završili današnju debatu. Hvala svima na učešću.

